

2. Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України на 2015 рік [Електронний ресурс]: Постанова Верховної Ради від 11.12.2014 № 26-VIII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

3. Використання інформаційно-комунікаційних технологій підприємствами регіонів України за 2014 рік [Електронний ресурс]: Експрес-випуск Державної служби статистики України від 09.02.2015 № 27/0/05.2вн-15. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/main/ua/news/detail.

4. Офіційний веб-портал Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації. – Режим доступу: <http://nkrzi.gov.ua/index.php?r>.

Юрій БОГАЧ

Тернопільський національний економічний університет, Україна

ПЕРЕДУМОВИ ТА НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ГРОМАД В УМОВАХ

АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ

Як показує європейський досвід, державне управління регіональним розвитком зазвичай організовано на трьох рівнях: держава - регіон - громада. Кожен рівень має виборних посадових осіб, визначені права, обов'язки та зобов'язання. Приблизно така ж модель пропонується і в контексті територіальної реформи для України, коли залишатиметься триступенева структура органів місцевого самоврядування і їх назва та суть будуть змінені - замість областей отримаємо регіони, райони залишаться, сільські ради зміняться на громади. Найбільші зміни очікуються на рівні громад, котрих за оцінками експертів має утворитись близько 1500 тис. одиниць у порівнянні із зараз існуючими 11 338 сільськими, селищними та міськими радами районного значення.

Головною ціллю об'єднання у громади, яка декларується, є наближення послуг для мешканців: охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення. При цьому основоположним моментом реформи є створення радами громад, районів і областей своїх виконавчих органів, які самостійно регулюють і керують громадськими справами місцевого значення а також збільшення кількості податків, які залишатимуться у розпорядженні об'єднаних громад.

В контексті цього, змінюючи моделі управління в Україні з акцентом на посилення місцевого самоврядування, важливо розв'язати проблеми у двох сферах: територіальній - визначення базового рівня управління,

на якому може забезпечуватися ефективне управління, і фінансовій - забезпеченість рівнів управління.

У новій редакції Конституції первинною одиницею в системі адміністративно-територіального устрою країни є громада - один або кілька населених пунктів. Кілька громад складають район, а райони - регіон, яким є області. Ефективність місцевого самоврядування вимірюється самодостатністю громад. Тому їхнє укрупнення незалежно від існуючих адміністративних кордонів районів може підвищити якість державного сервісу хоча б до базового рівня.

Забезпечення населення мінімальним набором суспільних благ є можливим тільки в адміністративно-територіальних одиницях, які мають відповідний розмір.

Необхідно зазначити, що із збільшенням розміру громади повинні збільшуватись економічні вигоди завдяки ефекту від масштабу, проте посилюється загроза зниження рівня впливу громади на прийняття рішень. Відповідно, управління віддаляється від мешканців.

Аналізуючи в цьому контексті досвід ряду європейських країн, можна виокремити різні цілі та стратегії, на які орієнтувалося саме реформування. З одного боку, такі реформи націлювалися на розширення економічного потенціалу органів місцевого самоврядування для реалізації покладених на них завдань, а з іншого - передбачали збереження та укріплення місцевої демократії.

Відповідно, від пріоритетності першої чи другої цілі і формувалися стратегії децентралізації. Так, цілі підвищення адміністративного потенціалу та ефективності територіального управління, як правило, досягалися шляхом об'єднання невеликих громад у крупні одиниці місцевого самоврядування. Це дозволяло досягати цілей забезпечення взаємозв'язку між населенням і владою, а оперативні завдання місцевого значення вирішувалися шляхом формування проміжних структур міжмуніципального співробітництва. Таке масштабне укрупнення муніципалітетів дозволяло підвищити фінансово-економічні складові управлінського потенціалу органів місцевого самоврядування.

В той-же час укріплення місцевої демократії відбувалось через невеликі об'єднання з ініціативи громад і проходили для вирішення різних індивідуальних територіальних проблем.

Однак, як у першому, так і другому випадках, реформування передбачало децентралізацію управління, яка в свою чергу неможлива без передавання на місця повноважень і зобов'язань у фінансовій сфері,

тобто без фіскальної децентралізації. Тобто, формування громади, районів та регіонів повинно базуватися на принципах економічної самодостатності.

У процесі фіскальної децентралізації громада стає господарем своєї території, а для виконання своїх завдань вона повинна мати фінансові ресурси. Принцип фінансової самостійності є ключовим при формуванні місцевого самоврядування.

Оскільки громада є територіальною основою для створення органів місцевого самоврядування, то при її формуванні слід враховувати податковий потенціал.

При формуванні моделі децентралізованого управління важливими є питання визначення допустимого рівня децентралізації, розподілу сфер відповідальності між управлінськими рівнями і закріплення джерел їх фінансування.

Для досягнення цілей ефективного управління рівень децентралізації може бути різним, але його вибір повинен враховувати доходи на душу населення, диференціацію доходів між населенням і регіонами, якість місцевих управлінських кадрів.

Враховуючи зазначене з одного боку, нові об'єднані утворення повинні сконцентруватись і на економічному розвитку власних територій. Основними його напрямками повинні стати: залучення інвестицій на територію; підтримка існуючого малого бізнесу та його стимулювання; розвиток конкретних виробництв, властивих для своїх територій. При цьому громади повинні бути реально самостійними у виборі засобів і програм економічного розвитку, маючи в наявності широкий інструментарій і володіючи необхідними знаннями та навичками.

Література

1. Данилишин Б. Як децентралізувати управління в Україні / Б. Данилишин – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/columns/2015/07/13/550472/>

2. Грінченко О. Об'єднання громад: перспективи та загрози для Ладизина / О. Грінченко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lada.fm/2015/09/14/obyednannya-gromad-perspektivi-ta-zagrozi-dlya-ladizhina.html#ixzz3obelE9G5>

Олександр БРЕЧКО,

Костянтин РЕВУН

Тернопільський національний економічний університет, Україна

ПОДОЛАННЯ ФІСКАЛЬНИХ АСИМЕТРІЙ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Одним із важливих завдань управління збалансованим розвитком національної економіки є подолання територіальних внутрісистемних дисбалансів, створення такого інституційного середовища, яке б забезпечило пропорційний розвиток адміністративно-територіальних утворень. Доволі ефективним інструментом забезпечення збалансованого розвитку територій в процесі децентралізації може і повинно бути подолання вертикальних і горизонтальних фіскальних дисбалансів і фінансове вирівнювання.

Вертикальні фіскальні дисбаланси – це невідповідність між обсягами фінансових ресурсів того чи іншого рівня влади, регіонального або місцевого, і обсягами завдань та обов'язків, які на нього покладаються в процесі розподілу компетенції між центральною, регіональною і місцевою владою [1].

Вертикальні фіскальні дисбаланси можна усунути кількома шляхами:

1) можливий перерозподіл навантаження з надання соціальних послуг між різними територіальними рівнями влади. Тим самим обсяг послуг приводиться у відповідність до фінансових надходжень даного територіального рівня;

2) запровадження тим рівнем влади, який має фіскальний дисбаланс додаткових податків;

3) передача центральною владою частини своїх податків територіальному рівню влади, що має такий дисбаланс.

Вертикальні фіскальні дисбаланси в Україні важко відстежити, оскільки в державі не здійснено чіткого розмежування функцій та обов'язків різних рівнів влади в сфері надання соціальних послуг. Управління фінансами по вертикалі здійснюються в ручному режимі.

На відміну від вертикальних фіскальних дисбалансів, горизонтальні фіскальні дисбаланси пов'язані з різними фінансовими можливостями органів влади одного територіального рівня.

Горизонтальний фіскальний дисбаланс – це різні фінансові можливості надання соціальних послуг територіальних утворень одного